

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАТИКИ, МАТЕМАТИКИ ТА ЕКОНОМІКИ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Назва курсу <i>Обов'язковий /вибірковий</i>	Економічний аналіз <i>обов'язковий</i>
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр ОПП «Менеджмент підприємств і організацій»
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2023-2024/ 2 семестр / 1 курс
Викладач	Захарова Наталя Юріївна
Профайл викладача	https://fim.mdpu.org.ua/zaharova-natalya-yuriyivna/
Контактний тел.	+380675978291
E-mail:	Zaharova_Natalya@mstu.edu.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=5531
Консультації	<i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Практичне розв'язання проблем, пов'язаних з необхідністю забезпечення ефективної роботи підприємства, не тільки сьогодні, але й у перспективі, залежить від ступеня освоєння методології і методів економічного аналізу. Економічний аналіз є невід'ємним компонентом системи управління будь-яким підприємством, незалежно від його величини, організаційно-правової форми і сфери діяльності. Тому його запровадження є об'єктивно необхідним процесом у сфері організації управління бізнесом, що підвищує готовність підприємств адекватно реагувати на зміни і сприяє обґрунтованому, узгодженому вирішенню завдань, забезпечує високий рівень конкурентоспроможності підприємства.

Навчальний матеріал дисципліни «Економічний аналіз» викладається у 10 темах, які розкривають сутність основних складових курсу.

Навчальна дисципліна «Економічний аналіз» спрямована на формування фахових компетенцій щодо системного та комплексного оцінювання виробничо-господарської діяльності підприємства, виявлення внутрішніх резервів раціонального використання наявних ресурсів підприємства.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою викладання дисципліни є формування у здобувачів теоретичних знань і практичних навичок щодо основ економічного аналізу, його методу та методології, організації інформаційного забезпечення, використання сучасних методів і моделей для оцінки економічної діяльності підприємства та забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень.

Основним завданням є засвоєння здобувачами сутності й особливостей економічного аналізу; закладення основ теоретико-методичних аспектів та навичок застосування прийомів та методів здійснення економічного аналізу, розробки шляхів підвищення ефективності управління підприємством у динамічному ринковому середовищі.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

Програмні компетентності	
<i>Загальні компетентності</i>	
ЗК4	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК8	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК11	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
<i>Фахові компетентності</i>	
ФК1	Здатність визначати та описувати характеристики організації.

ФК2	Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.
ФК10	Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.
ФК12	Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Р4	Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень
Р6	Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	40	20	90

6. ПОЛІТИКА

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні-модульні завдання

7. СТРУКТУРА КУРСУ

7.1 СТРУКТУРА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ, ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ І ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ.						
14	Тема 1. Предмет, об'єкт та завдання аналізу господарської діяльності підприємства	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-14			впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
14	Тема 2. Метод та методика економічного аналізу	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-3, 6-9			впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
14	Тема 3. Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-14			впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
14	Тема 4. Аналіз виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг)	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	4,6,8			впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)
14	Тема 5. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	4,8,12			впродовж другого навчального семестру (перший періодичний контроль)

БЛОК 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ, МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ СО-БІВАРТОСТІ, ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ І ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.

16	Тема 6. Аналіз стану та використання основних засобів підприємства	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (10 год.)	1-8			впродовж другого навчального семестру (другий періодичний контроль)
16	Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів на підприємстві та ефективність їх використання	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (10 год.)	1-8			впродовж другого навчального семестру (другий періодичний контроль)
16	Тема 8. Аналіз витрат на виробництво, собівартість реалізованої продукції	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (10 год.)	1-4			впродовж другого навчального семестру (другий періодичний контроль)
16	Тема 9. Аналіз прибутку і рентабельності	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (10 год.)	1-9,12			впродовж другого навчального семестру (другий періодичний контроль)
16	Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	Лекція (4 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (10 год.)	1-7,13			

7. 2 СХЕМА КУРСУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
-------------	--------------

Предмет, об'єкт та завдання аналізу господарської діяльності підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і роль економічного аналізу в управлінні підприємством. 2. Історія розвитку економічного аналізу. 3. Предмет, об'єкти і суб'єкти аналізу. 4. Зміст, функції та принципи економічного аналізу. 5. Основні категорії економічного аналізу. Класифікація економічних показників
Метод та методика економічного аналізу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Метод економічного аналізу, його характерні особливості. 2. Класифікація методів та прийомів економічного аналізу. 3. Моделювання факторних систем в аналізі економічних явищ та процесів.
Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація видів економічного аналізу 2. Ретроспективний економічний аналіз 3. Оперативний економічний аналіз 4. перспективний економічний аналіз 5. Зміст і поняття інформації. Основні вимоги, які ставляться до інформації. 6. Класифікація інформації. Джерела інформаційного забезпечення аналізу. 7. Принципи організації економічного аналізу. 8. Організаційні форми економічного аналізу, планування та етапи аналітичної роботи.
Аналіз виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст і завдання аналізу виробництва продукції. 2. Обґрунтування виробничої програми підприємства. 3. Аналіз обсягу виробництва продукції. 4. Аналіз номенклатури, асортименту та структури випуску продукції. 5. Аналіз якості продукції. 6. Аналіз ритмічності виробництва. 7. Аналіз обсягу реалізації продукції (послуг). 8. Аналіз резервів виробництва і реалізації продукції.
Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання аналізу трудових ресурсів і забезпеченості ними підприємства. 2. Аналіз використання робочого часу. 3. Аналіз продуктивності праці. 4. Аналіз фонду заробітної плати.
Аналіз стану та використання основних засобів підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз складу, структури і технічного стану основних фондів. 2. Аналіз ефективності використання основних фондів. 3. Оцінка виробничих потужностей.
Аналіз матеріальних ресурсів на підприємстві та ефективність їх використання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна оцінка виконання плану матеріально-технічного постачання. 2. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів. 3. Вплив факторів матеріально-технічного постачання на обсяг виробництва продукції.
Аналіз витрат на виробництво, собівартість реалізованої продукції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значення аналізу собівартості продукції в підвищенні ефективності діяльності підприємства. 2. Основні об'єкти калькулювання та аналізу собівартості продукції (робіт, послуг).

	<ul style="list-style-type: none"> 3. Аналіз собівартості за елементами витрат і калькуляційними статтями. 4. Оцінка витрат на одну гривню товарної продукції. 5. Аналіз собівартості окремих виробів. 6. Аналіз собівартості порівнюваної товарної продукції.
Аналіз прибутку і рентабельності	<ul style="list-style-type: none"> 1. Поняття та задачі аналізу прибутку підприємства. 2. Загальна схема аналізу прибутку підприємства. 3. Аналіз прибутку від реалізації, робіт, послуг. 4. Аналіз використання прибутку. 5. Поняття та система показників рентабельності. 6. Аналіз показників рентабельності.
Аналіз фінансового стану підприємства	<ul style="list-style-type: none"> 1. Послідовність та способи рейтингової оцінки фінансового стану підприємств. 2. Система показників рейтингової оцінки фінансового стану підприємств. 3. Матрична методика комплексної оцінки фінансового стану підприємства. 4. Послідовність та способи рейтингової оцінки фінансового стану підприємств

7.3 СХЕМА КУРСУ (ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ)

Тема практичного заняття	Зміст практичного заняття
Предмет, об'єкт та завдання аналізу господарської діяльності підприємства	Вирішення практичних ситуацій і завдань. Виконання тестових завдань
Метод та методика економічного аналізу	Вирішення практичних завдань. Виконання тестових завдань
Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань. Розв'язання ситуаційних вправ.
Аналіз виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг)	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань Розв'язання ситуаційних вправ.
Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань

Аналіз стану та використання основних засобів підприємства	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань
Аналіз матеріальних ресурсів на підприємстві та ефективність їх використання	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань
Аналіз витрат на виробництво, собівартість реалізованої продукції	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань
Аналіз прибутку і рентабельності	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань
Аналіз фінансового стану підприємства	Вирішення практичних задач. Виконання тестових завдань

7.4 СХЕМА КУРСУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Предмет, об'єкт та завдання аналізу господарської діяльності підприємства	Історія становлення та розвитку економічного аналізу в Україні Інформаційні технології економічного аналізу Умови, які сприяють розвитку аналізу на підприємствах. Сприяння управлінню та контролю виробництва
Метод та методика економічного аналізу	Моделювання в економічному аналізі Класифікація факторів в економічному аналізі
Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	Випадки непорівнянності показників та способи її забезпечення Побудова та попередній аналіз динамічних рядів Графічний спосіб представлення даних в економічному аналізі
Аналіз виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг)	Аналіз обсягів експорту і чинників його зміни. Аналіз виконання зобов'язань по зовнішньоекономічній діяльності підприємства

	<p>Підходи до оцінки попиту на продукцію і послуги підприємства, а також ємкості ринку для обґрунтування плану виробництва і реалізації продукції</p> <p>Методика аналізу інноваційного розвитку підприємства</p>
Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	<p>Підходи до підвищення продуктивності праці</p> <p>Головні напрями досліджень при аналізі організації праці</p> <p>Оцінка виконання, спілкування, навчання та розвиток персоналу</p> <p>Шляхи усунення негативного впливу на ефективність формування персоналу підприємства</p>
Аналіз стану та використання основних засобів підприємства	<p>Аналіз використання виробничого устаткування</p> <p>Класифікація основних засобів підприємства та особливості аналізу</p> <p>Пошук резервів підвищення ефективності використання основних засобів</p>
Аналіз матеріальних ресурсів на підприємстві та ефективність їх використання	<p>Аналіз чинників зміни і виявлення резервів зниження матеріалоемності продукції і підвищення ефективності виробництва.</p> <p>Значення і задачі аналізу організаційно-технічного рівня (ОТР) підприємства.</p>
Аналіз витрат на виробництво, собівартість реалізованої продукції	<p>Методика врахування трансакційних витрат</p> <p>Методи виявлення, оцінка і систематизація причин відхилень витрат від плану.</p>
Аналіз прибутку і рентабельності	<p>Маржинальний аналіз</p> <p>Аналіз і обґрунтування доцільності основних напрямків використання прибутку.</p> <p>Методика підрахунку резервів збільшення прибутку та рентабельності</p>
Аналіз фінансового стану підприємства	<p>Форми фінансової звітності</p> <p>Оцінка фінансового стану малих підприємств</p> <p>Особливості оцінки фінансового стану різних галузей економіки</p> <p>Інтегральна оцінка фінансового стану: сутність і підходи</p>

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Загальна система оцінювання курсу	<p>За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали</p>
--	--

	<p>за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{\text{ср}}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{\text{ср}}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $\text{ПК} = (X_{\text{ср}}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{\text{ср}} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $\text{ПК} = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $\text{КТ} = \text{ПК} + \text{ПКР} = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.</p> <p>Підсумковим контролем є екзамен, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $\text{ЗР} = (\text{ПО} + \text{Е}) / 2$</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>

Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни. Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.
---	--

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Антонюк О.П. Економічний аналіз: посіб. К.: «Ліра-К», 2016. 320 с.
2. Дацій О.І., Шевченко О.О., Шевченко Н.О., Демчук Н.І. Теорія економічного аналізу: навч.посіб. Дніпропетровськ: Видавець Біла К. О., 2014. 236 с.
3. Економічний аналіз: підручник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. - 2-ге вид., доп. і перероб. Житомир: ПП "Рута", 2015. 704 с.
4. Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
5. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: навч.-метод, посіб. К.: КНЕУ, 2015. 263 с.
6. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник. 2- ге, перероб. і доп. Львів : Магнолія 2006, 2016. 440 с.
7. Нестерчук Ю.О., Соколюк С.Ю., Жарун О.В. Теорія економічного аналізу: навч.посіб. Умань: Сочінський, 2012. 236 с.
8. Отенко В.І., Іванієнко В.В., Азаренков Г.Ф. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Харків: ВД "ІНЖЕК", 2015. 344 с.

Допоміжна

9. Волкова Н.А., Волчек Р.М., Гайдаєнко О.М. Економічний аналіз : навчальний посібник / за ред. Волкової Н.А. Одеса : ОНЕУ, ротапринт. 2015.
10. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2013. 85 с.
11. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2016. 236 с.
12. Міщук Г.Ю., Джигар Т.М., Шишкіна О.О. Економічний аналіз : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2017. 156 с.
13. Синькевич Н.І. Економічний аналіз : Курс лекцій. Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя. 2018. 97с.
14. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. / заг. ред. Школьник І.О. Київ : «Центр учбової літератури». 2016. 368 с.